IETEIKUMI

PADOME

PADOMES IETEIKUMS

(2009. gada 30. novembris)

attiecībā uz vidi bez tabakas dūmiem

(2009/C 296/02)

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu un jo īpaši 152. panta 4. punkta otro daļu,

ņemot vērā Komisijas priekšlikumu,

pēc apspriešanās ar Eiropas Parlamentu [1],

ņemot vērā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu [2],

tā kā:

(1) Līguma 152. pantā paredzēts, ka Kopienas rīcība, kas papildina dalībvalstu politiku, ir vērsta uz to, lai uzlabotu sabiedrības veselību, veiktu cilvēku slimību profilaksi un novērstu draudus cilvēku veselībai.

(2) Saskaņā ar Līguma 137. pantu Kopienai jāatbalsta un jāpapildina dalībvalstu darbības, kuras paredzētas, lai, *inter alia*, jo īpaši uzlabotu darba vidi un aizsargātu darbinieku veselību un drošību.

(3) Vidē esošo tabakas dūmu (VTD) – tos dēvē arī par sekundārajiem tabakas dūmiem – iedarbība ir izplatīts mirstības, saslimstības un invaliditātes papildu izraisītājs Eiropas Savienībā.

(4) Atsaucoties uz piesardzīgākajām aplēsēm, VTD iedarbības darbavietā dēļ 2002. gadā Eiropas Savienībā ir miruši 7 300 pieaugušo, tai skaitā 2 800 nesmēķētāju. Turklāt vēl 72 000 pieaugušo, tostarp 16 400 nesmēķētāju, nāve bijusi saistīta ar VTD iedarbību mājās.

(5) Sekundāro tabakas dūmu iedarbība ir īpaši bīstama bērniem un pusaudžiem, un tā var palielināt iespēju, ka bērni sāks smēķēt.

(6) VTD kā cilvēkiem kancerogēnu vielu klasificējusi Pasaules Veselības Organizācijas (PVO) Starptautiskā Vēža izpētes aģentūra, un par darba vietā sastopamu kancerogēnu vielu VTD atzīti Somijā un Vācijā.

(7) Visiem cilvēkiem ir tiesības uz augsta līmeņa veselības aizsardzību, un tie būtu jāaizsargā pret tabakas dūmu iedarbību.

(8) Ir pierādījies, ka brīvprātīguma politika tabakas dūmu iedarbības mazināšanā valstu līmenī ir neefektīva. Saistošu tiesību aktu ieviešana dalībvalstīs, ja tos atbilstoši piemēro un uzrauga to izpildi, ir efektīvs veids, kā adekvāti aizsargāt cilvēkus pret veselības apdraudējumu, ko izraisa sekundārie tabakas dūmi.

(9) Tiesību akti attiecībā uz vidi bez tabakas dūmiem, darbojas visefektīvāk, ja tos papildina ar tādiem pasākumiem kā informatīvas kampaņas, atbalsts tabakas lietošanas pārtraukšanai, ietekmīgi brīdinājumi uz tabakas izstrādājumu iepakojumiem un citi noteikumi attiecībā uz tabakas izstrādājumiem.

(10) Pilsoniskajai sabiedrībai ir nozīmīga loma tiesību aktu attiecībā uz vidi bez tabakas dūmiem, atbalstīšanā un izpildē.

---

[1] Rezolūcija sniegta pēc neobligātas apspriešanās (*Oficiālajā Vēstnesī* vēl nav publicēta).

[2] 2009. gada 5. novembra Atzinums (*Oficiālajā Vēstnesī* vēl nav publicēts).

(11) Vides bez tabakas dūmiem politikai būtu vajadzīgi atbilstoši instrumenti, lai īstenotu daudznozaru pieeju tabakas kontrolē.

(12) Ir nepieciešams pastiprināt sadarbību starp dalībvalstīm, lai veicinātu informācijas un labākās prakses apmaiņu un izstrādātu standartizētu uzraudzības sistēmu ES.

(13) Ar Padomes un dalībvalstu veselības ministru, kuri tikās 1989. gada 18. jūlijā, rezolūciju par smēķēšanas aizliegumu sabiedriskās vietā ([3]) dalībvalstis tika aicinātas veikt pasākumus, aizliedzot smēķēšanu noteiktās slēgtās vietās, kas pieejamas sabiedrībai, un attiecināt smēķēšanas aizliegumu uz visa veida sabiedrisko transportu.

(14) Ar Padomes Ieteikumu 2003/54/EK (2002. gada 2. decembris) par smēķēšanas profilaksi un iniciatīvām tabakas uzraudzības uzlabošanai ([4]) dalībvalstis tika aicinātas ieviest tiesību aktus un/vai īstenot citus efektīvus pasākumus, kas nodrošina aizsardzību pret VTD iedarbību darbavietu telpās, slēgtās sabiedriskās vietās un sabiedriskajā transportā.

(15) Padomes Direktīva 89/391/EEK (1989. gada 12. jūnijs) par pasākumiem, kas ieviešami, lai uzlabotu darba ņēmēju drošību un veselības aizsardzību darbā ([5]), kaut arī tā tieši neattiecas uz tabakas dūmiem, bet uz visa veida veselības un drošības apdraudējumu darba ņēmējiem ([6]).

(16) Vides un veselības rīcības plānā 2004.–2010. gadam ([7]) Komisija ir uzņēmusies saistības "turpināt darbu saistībā ar gaisa kvalitātes uzlabošanu telpās", jo īpaši "veicinot smēķēšanas ierobežošanu visās darbavietās, pētot tiesību aktu sistēmu un veselības veicināšanas iniciatīvas Eiropā un dalībvalstīs".

(17) Diskusijā, kuru uzsāka ar Komisijas Zaļo grāmatu "Virzība uz Eiropu, kas brīva no tabakas dūmiem: politikas iespējas ES līmenī" ([8]) ("Zaļā grāmata"), parādījās spēcīgs atbalsts visaptverošai vides bez tabakas dūmiem politikai slēgtās darbvietu telpās un sabiedriskās vietās un tālākai rīcībai no ES puses, lai veicinātu vidi bez tabakas dūmiem visās dalībvalstīs.

(18) Nodarbinātības un sociālo lietu, veselības un patērētāju aizsardzības padome 2007. gada 30. un 31. maijā apmainījās viedokļiem par politikas risinājumiem ES līmenī, lai nodrošinātu vidi bez tabakas dūmiem. Tā uzteica Zaļo grāmatu un uzsvēra, ka ir nepieciešama Komisijas vadība, lai nākotnē ES līmenī veicinātu vidi bez tabakas dūmiem, kā arī Kopienas atbalsts valstu pasākumiem un to koordinēšana.

(19) Ar Eiropas Parlamenta 2007. gada 24. oktobra rezolūciju saistībā ar Zaļo grāmatu dalībvalstis tika aicinātas divu gadu laikā ieviest visaptverošus likumus vides bez tabakas dūmiem jomā un Komisija tika lūgta līdz 2011. gadam sagatavot atbilstošu tiesību akta priekšlikumu, ja progress nebūtu apmierinošs. Ar šo rezolūciju Komisijai tika lūgts arī ieteikt pašreizējo tiesību aktu grozījumus, klasificējot VTD kā kancerogēnus un uzliekot par pienākumu darba devējiem nodrošināt no tabakas dūmiem brīvu darba vidi.

(20) Ar 8. pantu PVO Pamatkonvencijā par tabakas kontroli (PKTK), ko 2003. gada jūnijā parakstīja visas PVO dalībvalstis un ko līdz šim ratificējušas 167 dalībnieces, tostarp Kopiena un 26 tās dalībvalstis, pusēm tiek uzlikts juridisks pienākums pieņemt un īstenot pasākumus valstu pastāvošās jurisdikcijas jomās, kā tas noteikts valstu tiesību aktos, un aktīvi sekmēt citos jurisdikcijas līmeņos efektīvu pasākumu pieņemšanu un īstenošanu, lai aizsargātu cilvēkus pret sekundāro tabakas dūmu iedarbību jebkurās darbavietu iekštelpās, sabiedriskajā transportā un sabiedrisko vietu iekštelpās, un, ja nepieciešams, arī citās sabiedriskajās vietās.

(21) PVO PKTK otrajā pušu konferencē 2007. gada jūlijā tika pieņemtas pamatnostādnes par aizsardzību pret tabakas dūmu iedarbību ([9]), lai šādi palīdzētu dalībvalstīm izpildīt savas tiesiskās saistības saskaņā ar konvencijas 8. pantu. Katrai pusei būtu jācenšas pamatnostādnes īstenot piecu gadu laikā pēc tam, kad pamatkonvencija stājusies spēkā attiecībā uz konkrēto pusi.

(22) Ar PVO Pamatkonvenciju, tās 14. pantu, pusēm tiek uzlikts juridisks pienākums izstrādāt un izplatīt atbilstošas, visaptverošas un integrētas pamatnostādnes, kuru pamatā būtu zinātniski dati un paraugprakse, kā arī veikt efektīvus pasākumus, lai veicinātu tabakas lietošanas pārtraukšanu un atbilstošu tabakas atkarības ārstēšanu. PVO Pamatkonvencijas trešajā konferencē nolēma izveidot pamatnostādņu izstrādes darba grupu ar mērķi īstenot minēto pantu.

([3]) OV C 189, 26.7.1989., 1. lpp.
([4]) OV L 22, 25.1.2003., 31. lpp.
([5]) OV L 183, 29.6.1989., 1. lpp.
([6]) Sk. Lietu Nr. C-49/00, Komisija pret Itāliju, [2001] ECR I-8575, 12. līdz 13. punkts.
([7]) COM(2004) 416 galīgā redakcija.
([8]) COM(2007) 27 galīgā redakcija.
([9]) *FCTC/COP2*(7) Pamatnostādnes par aizsardzību pret tabakas dūmu iedarbību, kuras izstrādājusi darba grupa, ko izveidoja saskaņā ar Lēmumu *FCTC/COP1*(15), kuru pieņēma PVO Pamatkonvencijas par tabakas kontroli pušu konferencē.

(23) Ar Eiropas tabakas kontroles stratēģiju, ko 2002. gada septembrī pieņēma PVO Eiropas reģionālā komiteja, dalībvalstīm ieteica nodrošināt pilsoņu tiesības uz vidi bez tabakas dūmiem, padarot, cita starpā, sabiedriskās vietas, darbavietas un sabiedrisko transportu brīvu no tabakas dūmiem, aizliedzot smēķēšanu ārpus telpām visās nepilngadīgo izglītības iestādēs, visās veselības aprūpes iestādēs un sabiedrisko pasākumu norises vietās, kā arī klasificējot VTD kā kancerogēnus.

(24) Šis ieteikums neierobežo Kopienas tiesību aktus, kuri nosaka darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzības minimālās prasības, kuras tika pieņemtas saskaņā ar Līguma 137. pantu, neierobežo Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu Nr. 2001/37/EK (2001. gada 5. jūnijs) par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz tabakas izstrādājumu ražošanu, noformēšanu un pārdošanu [10] un Komisijas Lēmumu Nr. 2003/641/EK (2003. gada 5. septembris) par krāsainu fotoattēlu vai citu ilustrāciju izmantošanu uz tabakas izstrādājumu iepakojumiem, lai brīdinātu par ietekmi uz veselību [11],

AR ŠO DALĪBVALSTĪM IESAKA.

1. Piecu gadu laikā pēc PVO Pamatkonvencijas par tabakas kontroli (PKTK) stāšanās spēkā attiecībā uz attiecīgo pusi vai vēlākais trīs gadu laikā pēc šī ieteikuma pieņemšanas nodrošināt efektīvu aizsardzību pret tabakas dūmu iedarbību darbavietu iekštelpās, sabiedrisko vietu iekštelpās, sabiedriskajā transportā un, ja nepieciešams, arī citās sabiedriskajās vietās, kā to nosaka PKTK 8. pants, kā arī pamatojoties uz pielikumā pievienotajām pamatnostādnēm par aizsardzību pret tabakas dūmu iedarbību, ko pieņēma otrajā PKTK pušu konferencē.

2. Izstrādāt un/vai stiprināt stratēģijas un pasākumus, lai mazinātu sekundāro tabakas dūmu iedarbību uz bērniem un pusaudžiem.

3. Vides bez tabakas dūmiem politiku papildināt ar atbalsta pasākumiem, kas var ietvert:

a) efektīvus pasākumus, lai veicinātu tabakas lietošanas pārtraukšanu un atbilstošu tabakas atkarības ārstēšanu, ņemot vērā katras valsts apstākļus un prioritātes, kā tas aprakstīts PKTK 14. pantā;

b) uz tabakas izstrādājumu iepakojumiem ieviest kombinētos brīdinājumus, kā to nosaka Komisijas Lēmuma Nr. 2003/641/EK (2003. gada 5. septembris) par krāsainu fotoattēlu vai citu ilustrāciju izmantošanu uz tabakas izstrādājumu iepakojumiem, lai brīdinātu par ietekmi uz veselību [12] 2. panta 4. punkts, un informāciju par dienestiem, kas nodarbojas ar palīdzības sniegšanu tabakas lietošanas pārtraukšanā, ar mērķi labāk informēt patērētājus par tabakas lietošanas un tabakas dūmu iedarbības riska faktoriem, veicināt tabakas lietošanas pārtraukšanu un nepieļaut tabakas lietošanas uzsākšanu.

4. Izstrādāt, īstenot un regulāri atjaunināt un pārskatīt visaptverošas daudznozaru tabakas kontroles stratēģijas, plānus vai programmas, kuras ir vērstas, *inter alia*, uz aizsardzību pret tabakas dūmu iedarbību visās vietās, kas pieejamas sabiedrībai, vai vietās, ko aktīvi izmanto kolektīvi, neatkarīgi no īpašumtiesībām vai piekļuves tiesībām.

5. Nodrošināt atbilstošus instrumentus, lai ieviestu valstu stratēģijas, tabakas kontroles politiku un programmas ar mērķi nodrošināt efektīvu aizsardzību pret tabakas dūmu iedarbību.

6. Ja iespējams, sešu mēnešu laikā pēc šī ieteikuma pieņemšanas informēt Komisiju par valsts koordinācijas centriem tabakas kontrolei, lai dalībvalstis varētu savstarpēji apmainīties ar informāciju un paraugpraksi, kā arī koordinēt politiku.

7. Cieši sadarboties savstarpēji un ar Komisiju, lai šī ieteikuma īstenošanas nolūkos vienotos par kopīgām saskaņotām definīcijām, kritērijiem un rādītājiem.

8. Ar minēto rādītāju palīdzību uzraudzīt un izvērtēt politikas pasākumu efektivitāti.

9. Informēt Komisiju par likumdošanas un citiem pasākumiem, kas īstenoti, reaģējot uz šo ieteikumu, kā arī par veiktās uzraudzības un novērtējuma rezultātiem,

AICINA KOMISIJU.

1. Ziņot par ieteikto pasākumu īstenošanas gaitu, to darbību un ietekmi, pamatojoties uz informāciju, kas saņemta no dalībvalstīm;

[10] OV L 194, 18.7.2001., 26. lpp.
[11] OV L 226, 10.9.2003., 24. lpp.
[12] Skat. 11. parindi.

2. Saistībā ar iespējamu Direktīvas 2001/37/EK pārskatīšanu apsvērt visus ar produktiem saistītus pasākumus, kas vērsti uz to, lai mazinātu tabakas izstrādājumu pievilcību un atkarības izveidošanos no tiem.

3. Analizēt juridiskos jautājumus un pierādījumu bāzi, kas attiecas uz parasta iepakojuma ietekmi, tostarp uz iekšējā tirgus darbību.

Briselē, 2009. gada 30. novembrī

Padomes vārdā –
priekšsēdētājs
S. O. LITTORIN

PIELIKUMS

Vadlīnijas par aizsardzību pret tabakas dūmu iedarbību, kuru pieņēma PVO Pamatkonvencijas par tabakas kontroli pušu konferencē

NOLŪKS, MĒRĶI UN GALVENIE APSVĒRUMI

Vadlīniju nolūks

1. Atbilstoši citiem PVO Pamatkonvencijas par tabakas kontroli noteikumiem un konvencijas pušu konferences nodomiem, šīs vadlīnijas paredzētas, lai palīdzētu izpildīt pušu pienākumus saskaņā ar konvencijas 8. pantu. Tajās izmantoti to pušu vislabākie pieejamie pierādījumi un pieredze, kuras veiksmīgi īstenojušas efektīvus pasākumus, lai samazinātu tabakas dūmu iedarbību.

2. Vadlīnijās iekļautas saskaņotas principu deklarācijas un attiecīgo terminu definīcijas, kā arī saskaņoti tādu pasākumi ieteikumi, kas vajadzīgi, lai izpildītu konvencijā noteiktos pienākumus. Turklāt vadlīnijās paredzēti pasākumi, kuri vajadzīgi, lai nodrošinātu efektīvu aizsardzību pret sekundāro tabakas dūmu apdraudējumiem. Puses tiek mudinātas izmantot šīs vadlīnijas, ne tikai lai izpildītu konvencijā noteiktos pienākumus, bet arī lai izmantotu paraugpraksi, aizsargājot sabiedrības veselību.

Vadlīniju mērķi

3. Šīm vadlīnijām ir divi saistīti mērķi. Pirmais mērķis ir palīdzēt pusēm izpildīt PVO pamatkonvencijas 8. pantā paredzētos pienākumus atbilstoši zinātniskajām atziņām par sekundāro tabakas dūmu iedarbību un atbilstoši pasaules paraugpraksei, īstenojot pasākumus, lai panāktu dūmu nepiesārņotu vidi, ar mērķi izveidot augstus atbildības standartus līguma izpildē un palīdzēt pusēm popularizēt augstākos iespējamos veselības standartus. Otrais mērķis ir noteikt galvenos tiesību aktu elementus, kas vajadzīgi, lai efektīvi aizsargātu cilvēkus pret tabakas dūmu iedarbību, kā paredzēts 8. pantā.

Galvenie apsvērumi

4. Šo vadlīniju izstrādi ietekmēja šādi galvenie apsvērumi:

   a) pienākums aizsargāt pret tabakas dūmiem, kas iekļauts 8. panta tekstā, sakņojas cilvēka pamattiesībās un pamatbrīvībās. Ņemot vērā sekundāro tabakas dūmu ieelpošanas draudus, pienākums aizsargāt pret tabakas dūmiem *inter alia* sakņojas tiesībās uz dzīvību un tiesībās uz augstākajiem pieejamajiem veselības standartiem, kā tas atzīts daudzos starptautiskajos juridiskajos instrumentos (tostarp Pasaules veselības organizācijas konstitūcijā, Konvencijā par bērna tiesībām, Konvencijā par visu veidu diskriminācijas novēršanu pret sievietēm un Ekonomikas, sociālo un kultūras tiesību paktā) un kā tas oficiāli iekļauts PVO pamatkonvencijas preambulā, un kā atzīts daudzu valstu konstitūcijās;

   b) pienākums aizsargāt indivīdus pret tabakas dūmiem atbilst valdību pienākumam nodrošināt tiesību aktus, ar kuriem pret apdraudējumiem tiek aizsargātas indivīdu pamattiesības un brīvības. Šis pienākums attiecas uz visiem cilvēkiem, ne tikai uz atsevišķām iedzīvotāju grupām;

   c) vairākas autoritatīvas zinātnes iestādes ir noteikušas, ka sekundārie tabakas dūmi ir kancerogēni. Dažas PVO pamatkonvencijas puses (piemēram, Somija un Vācija) ir klasificējušas sekundāros tabakas dūmus kā kancerogēnus un iekļāvušas veselības un drošuma jomas tiesību aktos to iedarbības nepieļaušanu darbā. Tāpēc papildus 8. panta prasībām pusēm var uzdot novērst tabakas dūmu iedarbības apdraudējumu saskaņā ar tajās spēkā esošajiem tiesību aktiem par darbavietām vai citiem noteikumiem, kuri reglamentē kaitīgu, tostarp kancerogēnu, vielu iedarbību.

TO PRINCIPU DEKLARĀCIJA UN ATTIECĪGĀS DEFINĪCIJAS, UZ KO PAMATOJAS AIZSARDZIBA PRET TABAKAS DŪMU IEDARBĪBU

Principi

5. Kā norādīts PVO pamatkonvencijas 4. pantā, ir vajadzīga stingra politiska apņemšanās, lai veiktu pasākumus, kuri paredzēti, lai aizsargātu visus cilvēkus pret tabakas dūmu iedarbību. Šādiem saskaņotiem principiem ir jābūt konvencijas 8. panta īstenošanas pamatā.

1. princips

6. Efektīvi pasākumi, lai nodrošinātu aizsardzību pret tabakas dūmu iedarbību, kā paredzēts PVO pamatkonvencijas 8. pantā, prasa pilnīgu smēķēšanas un tabakas dūmu nepieļaušanu konkrētā telpā vai vidē, lai izveidotu ar dūmiem pilnīgi nepiesārņotu vidi. Nav tāda tabakas dūmu iedarbības līmeņa, kas būtu drošs, un jānoraida viedokļi, piemēram, par sekundāro tabakas dūmu toksicitātes robežvērtību, jo tas ir pretrunā zinātnes atziņām. Citas pieejas, izņemot ar dūmiem pilnīgi nepiesārņotu vidi, piemēram, ventilācija, gaisa filtrēšana un īpašu smēķēšanas zonu izmantošana (ar atsevišķām ventilācijas sistēmām vai bez tām), atkārtoti atzītas par neefektīvām, un ir iegūtas galīgas zinātniskas un citādas atziņas, ka inženiertehniskas pieejas neaizsargā pret tabakas dūmu iedarbību.

2. princips

7. Visiem cilvēkiem jābūt aizsargātiem pret tabakas dūmu iedarbību. Visām darbavietām telpās un publiskajām vietām telpās jābūt brīvām no dūmiem.

3. princips

8. Ir vajadzīgi tiesību akti, ar kuriem cilvēki tiktu aizsargāti pret tabakas dūmu iedarbību. Brīvprātīga politikas īstenošana, nodrošinot no dūmiem brīvu vidi, atkārtoti ir bijusi neefektīva un nav nodrošinājusi pienācīgu aizsardzību. Lai tiesību akti būtu efektīvi, tiem jābūt vienkāršiem, skaidriem un izpildāmiem.

4. princips

9. Lai veiksmīgi īstenotu un izpildītu tiesību aktus par no dūmiem brīvu vidi, būtiska ir laba plānošana un pienācīgi resursi.

5. princips

10. Pilsoniskā sabiedrība ir centrālais elements, lai izveidotu atbalstu pasākumiem saistībā ar no dūmiem brīvu vidi un panāktu to ievērošanu, un tā kā aktīvs partneris jāiekļauj tiesību aktu izstrādes, īstenošanas un izpildes procesā.

6. princips

11. Jāuzrauga un jāvērtē tas, kā tiek īstenoti un izpildīti tiesību akti par no dūmiem brīvu vidi, kā arī jāuzrauga un jāvērtē to ietekme. Kā noteikts PVO pamatkonvencijas 20. panta 4. punktā, tajā ietilpst to tabakas rūpniecības pasākumu uzraudzīšana un reaģēšana uz tiem, kas traucē tiesību aktu īstenošanā un izpildē.

7. princips

12. Vajadzības gadījumā ir jāpastiprina un jāpaplašina cilvēku aizsardzība pret tabakas dūmu iedarbību; šādā rīcībā ietilpst jauni vai grozīti tiesību akti, labāka izpilde un citi pasākumi, kas atspoguļo jaunas zinātnes atziņas un gadījumu izpētes pieredzi.

Definīcijas

13. Izstrādājot tiesību aktus, svarīgi rūpīgi definēt galvenos terminus. Šeit izklāstīti vairāki ieteikumi par piemērotām definīcijām, pamatojoties uz pieredzi daudzās valstīs. Šīs sadaļas definīcijas papildina tās definīcijas, kas jau iekļautas PVO pamatkonvencijā.

"Sekundārie tabakas dūmi" vai "apkārtējās vides tabakas dūmi"

14. Parasti tiek izmantoti vairāki termini, lai aprakstītu to dūmu veidu, kuri atspoguļoti PVO pamatkonvencijas 8. pantā. Tostarp ir "sekundārie tabakas dūmi", "apkārtējās vides tabakas dūmi" un "citu cilvēku radīti dūmi". Jāizvairās no tādiem terminiem kā "pasīvā smēķēšana" un "nebrīvprātīga atrašanās tabakas dūmu iedarbībā", jo pieredze Francijā un citur liecina, ka tabakas rūpniecība var izmantot šos terminus, lai atbalstītu nostāju, ka "brīvprātīga" atrašanās dūmu iedarbībā ir pieņemama. Priekšroka dodama terminam "sekundārie tabakas dūmi", ko dažkārt saīsina kā "STD", un terminam "apkārtējās vides tabakas dūmi", ko dažkārt saīsina kā "AVTD"; šajās vadlīnijās izmantots termins "sekundārie tabakas dūmi".

15. Terminu "sekundārie tabakas dūmi" var definēt kā "dūmus, ko emitē aizdedzināta cigarete vai citi tabakas izstrādājumi, parasti apvienojumā ar dūmiem, ko izelpo smēķētājs".

16. "Ar dūmiem nepiesārņots gaiss" ir gaiss, kas ir pilnīgi brīvs no dūmiem. Gaiss, kurā nav redzami, saožami, jūtami vai mērāmi tabakas dūmi, ir ietverts šajā definīcijā, bet tā neaprobežojas ar to [1].

"Smēķēšana"

17. Šis termins jādefinē, iekļaujot to, ka kādam ir aizdedzināts tabakas izstrādājums vai tas ar to rīkojas, neatkarīgi no tā, vai dūmi tiek aktīvi ieelpoti vai izelpoti.

"Publiskas vietas"

18. Jurisdikcijās atšķiras termina "publiskas vietas" definīcija, tāpēc ir svarīgi, lai tiesību aktos šis termins tiktu definēts iespējami plaši. Izmantotajā definīcijā jāiekļauj visas vietas, kas pieejamas sabiedrībai, vai vietas, kas tiek izmantotas kolektīvi, neatkarīgi no īpašumtiesībām vai piekļuves tiesībām.

"Telpas" vai "slēgtas telpas"

19. 8. pantā paredzēts, ka vajadzīga aizsardzība pret tabakas dūmiem darbavietās un publiskās vietās "telpās". Īpaši jāpārbauda dažādu valstu pieredze, definējot terminu "telpas", jo ir potenciāli iespējamas problēmas. Definīcijai jābūt iespējami iekļaujošai un skaidrai, un tā rūpīgi jāizstrādā, lai nepieļautu tādu sarakstu izveidi, kurus varētu interpretēt, izslēdzot potenciāli atbilstošas "telpas". Ieteicams definēt "telpas" (vai "slēgtas") teritorijas, iekļaujot visas telpas, kurām ir jumts vai kuras ietver viena vai vairākas sienas vai puses, neatkarīgi no jumtam, sienām vai pusēm izmantotā materiāla veida un neatkarīgi no tā, vai tā ir pastāvīga vai pagaidu struktūra.

"Darbavieta"

20. Termins "darbavieta" plaši jādefinē kā "visas vietas, ko cilvēki izmanto profesionālās darbības vai darba laikā". Tajā jāiekļauj ne tikai darbs, ko cilvēki veic par atlīdzību, bet arī brīvprātīgs darbs, ja tas ir tāds, par kuru parasti saņem atlīdzību. Turklāt "darbavietām" pieskaitāmas ne tikai tās vietas, kurās veic darbu, bet arī pievienotās vai saistītās vietas, ko darbinieki parasti izmanto nodarbinātības laikā, tostarp ir gaiteņi, lifti, kāpņu telpas, ieejas halles, kopējas telpas, kafejnīcas, tualetes, uzgaidāmās telpas, ēdamtelpas un arī celtnes ārpusē, piemēram, noliktavas un šķūņi. Transportlīdzekļi, ko izmanto darba laikā, ir darbavietas, un tie īpaši jānorāda.

21. Īpaša uzmanība jāvelta darbavietām, kas vienlaikus ir indivīdu mājas vai mājokļi, piemēram, ieslodzījuma vietas, garīgās veselības iestādes vai aprūpes iestādes. Šīs vietas ir tādu citu cilvēku darbavietas, kuri jāaizsargā pret tabakas dūmu iedarbību.

"Sabiedriskais transports"

22. Sabiedriskais transports jādefinē tā, lai iekļautu visus transportlīdzekļus, ko izmanto sabiedrības locekļu pārvadāšanai, parasti par atlīdzību vai peļņas gūšanai. Tajā iekļauj taksometrus.

EFEKTĪVU TIESĪBU AKTU DARBĪBAS JOMA

23. 8. pantā paredzēts pieņemt efektīvus pasākumus, lai aizsargātu cilvēkus pret tabakas dūmu iedarbību 1) darbavietās, kuras atrodas telpās, 2) publiskās vietās telpās, 3) sabiedriskajā transportā un 4) "attiecīgā gadījumā" "citās publiskās vietās".

24. Tas rada pienākumu sniegt pilnīgu aizsardzību, nodrošinot, ka visas publiskās vietas telpās, visas darbavietas telpās, viss sabiedriskais transports un potenciāli citas (ārpus telpām vai praktiski ārpus telpām esošas) publiskas vietas nav piesārņotas ar sekundārajiem tabakas dūmiem. Nav pamatoti izņēmumi, balstoties uz veselības vai juridiskiem argumentiem. Ja, balstoties uz citiem argumentiem, jāapsver izņēmumi, tiem jābūt minimāliem. Turklāt, ja puse nevar uzreiz panākt pilnīgu aptvērumu, 8. pantā paredzēts pastāvīgs pienākums iespējami ātri novērst visus izņēmumus un padarīt aizsardzību pilnīgu. Katrai pusei jācenšas nodrošināt pilnīgu aizsardzību piecu gadu laikā pēc tam, kad PVO pamatkonvencija stājusies spēkā minētajā pusē.

25. Nav droša sekundāro dūmu iedarbības līmeņa, un, kā iepriekš pušu konference atzina Lēmumā FCTC/COP1(15), inženiertehniskas pieejas, piemēram, ventilācija, gaisa apmaiņa un īpašu smēķētājiem paredzētu zonu izmantošana, neaizsargā pret tabakas dūmu iedarbību.

[1] Ir iespējams, ka gaisā var būt tabakas dūmu sastāvdaļas, kuru daudzums ir par mazu, lai to izmērītu. Jāpievērš uzmanība tam, ka tabakas rūpniecība vai restorānu nozare var mēģināt izmantot šīs definīcijas robežas.

26. Jānodrošina aizsardzība visās darbavietās, kas atrodas telpās, un slēgtās darbavietās, tostarp mehāniskajos transportlīdzekļos, ko izmanto kā darbavietas (piemēram, taksometros, ambulancēs vai piegādes transportlīdzekļos).

27. Līgums prasa aizsardzības pasākumus ne tikai visās publiskās vietās "telpās", bet "vajadzības gadījumā" arī "citās" publiskās vietās (proti, ārpus telpām vai praktiski ārpus telpām esošās). Nosakot tās ārpus telpām vai praktiski ārpus telpām esošās publiskās vietas, attiecībā uz kurām ir vajadzīgi tiesību akti, pusēm jāņem vērā atziņas par potenciāliem veselības apdraudējumiem dažādās vidēs un jārīkojas, lai noteiktu visefektīvāko aizsardzību pret iedarbību visur, kur pierādījumi liecina par apdraudējumiem.

INFORMĒT, KONSULTĒT UN IESAISTĪT SABIEDRĪBU, LAI NODROŠINĀTU ATBALSTU UN NETRAUCĒTU ĪSTENOŠANU

28. Izmantojot informācijas kampaņas, palielināt sabiedrības un viedokļu veidotāju informētību par sekundāro tabakas dūmu iedarbības apdraudējumiem ir svarīgs valdību aģentūru uzdevums sadarbībā ar pilsonisko sabiedrību, lai nodrošinātu to, ka sabiedrība saprot un atbalsta likumdošanas pasākumu. Galvenās ieinteresētās personas ir uzņēmumi, restorānu un ēdināšanas uzņēmumu apvienības, darba devēju grupas, arodbiedrības, plašsaziņas līdzekļi, veselības jomas profesionāļi, bērnu un jauniešu interešu pārstāvības iestādes, mācību vai reliģiskas iestādes, pētnieku kopiena un sabiedrība. Informētības palielināšanas pasākumos jāiekļauj konsultācijas ar iesaistītajiem uzņēmumiem un citām organizācijām un institūcijām tiesību aktu izstrādes laikā.

29. Galvenā uzmanība ziņojumos jāvērš uz sekundāro tabakas dūmu iedarbības nodarīto kaitējumu, to, ka dūmu nepieļaušana telpās ir vienīgais uz zinātnes atziņām balstītais risinājums, kas nodrošina pilnīgu aizsardzību pret iedarbību, visu darba ņēmēju tiesības būt vienādi aizsargātiem ar likumu un to, ka nav iespējams veselības un ekonomikas jomas pārstāvju kompromiss, jo pieredze, ko gūst arvien vairāk jurisdikciju, liecina, ka gan veselība, gan ekonomika iegūst, pateicoties dūmu nepiesārņotai videi. Publiskas izglītības kampaņas jāvērš arī uz tādām vietām, kur tiesību akti var nebūt iespējami vai piemēroti, piemēram, privātmājas.

30. Plaša apspriešanās ar ieinteresētajām personām ir arī būtiska, lai izglītotu un mobilizētu sabiedrību un nodrošinātu atbalstu tiesību aktiem pēc to stāšanās spēkā. Pēc tiesību aktu pieņemšanas un pirms to īstenošanas jāveic izglītošanas kampaņa, jāsniedz informācija uzņēmumu īpašniekiem un ēku pārvaldniekiem, lai izskaidrotu tiesību aktus un šo personu uzdevumus, un jāsagatavo palīgresursi, piemēram, norādes. Šie pasākumi palielinās iespēju, ka tiesību akti tiks netraucēti īstenoti un lielā mērā brīvprātīgi ievēroti. Ziņojumi, kas iedrošina nesmēķētājus un kuros tiek izteikta pateicība smēķētājiem par noteikumu ievērošanu, veicinās sabiedrības iesaistīšanos noteikumu izpildē un netraucētā īstenošanā.

IZPILDE

Ievērošanas pienākums

31. Efektīvos tiesību aktos jānosaka juridiska atbildība par noteikumu ievērošanu gan iesaistītajiem uzņēmumiem, gan atsevišķajiem smēķētajiem un jāparedz sods par neievērošanu, kas jāpiemēro uzņēmumiem un, iespējams, smēķētājiem. Izpildi parasti jāvērš uz uzņēmumiem. Tiesību aktos jāuzliek atbildība par noteikumu ievērošanu īpašniekam, vadītājam vai citai personai, kas atbild par ēku, un skaidri jānosaka pasākumi, kuri tam vai tai ir jāveic. Šajos pienākumos jāietver šādi pasākumi:

a) pienākums pie ieejām un citās attiecīgās vietās izvietot skaidras norādes, ka smēķēšana ir aizliegta. Šo norāžu formāts un saturs nosakāms veselības iestādēm un citām valdības aģentūrām, un tajās var iekļaut telefona numuru vai citus mehānismus, lai sabiedrība varētu ziņot par noteikumu neievērošanu, kā arī tās personas vārdu attiecīgajā ēkā, kurai adresēt sūdzības;

b) pienākums izvākt no ēkas visus pelnu traukus;

c) pienākums uzraudzīt, vai noteikumi tiek ievēroti;

d) pienākums veikt samērīgus īpašus pasākumus, lai atturētu indivīdus no smēķēšanas ēkā. Šie pasākumi varētu būt lūgums personai nesmēķēt, pakalpojumu pārtraukšana, lūgums, lai persona atstāj ēku, un sazināšanās ar kādu par tiesību aktu izpildi atbildīgu iestādi vai citu iestādi.

Sodi

32. Tiesību aktos jānorāda naudas sodi vai citi monetāri sodi par pārkāpumiem. Šo sodu lielums atspoguļos īpašo praksi un tradīcijas katrā valstī, savukārt lēmumā jāņem vērā vairāki principi. Vissvarīgāk ir tas, ka sodiem jābūt pietiekami lieliem, lai atturētu no pārkāpumiem, citādāk pārkāpēji tos varētu ignorēt vai uzskatīt par nelielām izmaksām saistībā ar uzņēmējdarbību. Lielāki sodi ir vajadzīgi, drīzāk lai atturētu uzņēmumus, kas pārkāpj noteikumus, nevis lai atturētu atsevišķus smēķētājus, kuriem parasti ir mazāki resursi. Par atkārtotiem pārkāpumiem jānosaka lielāki sodi, un sodiem valstī jābūt salīdzināmiem ar tām sekām, kas paredzētas par citiem līdzvērtīgiem pārkāpumiem.

33. Atbilstoši valsts praksei un tiesību sistēmai tiesību aktos var atļaut papildus naudas sodiem piemērot administratīvus sodus, piemēram, uzņēmējdarbības licences apturēšana. Šos "pēdējās instances sodus" izmanto reti, bet tiem ir ļoti liela nozīme, lai panāktu, ka tiesību aktus ievēro uzņēmumi, kas atkārtoti pārkāpj noteikumus.

34. Ja iederas valsts tiesību un kultūras kontekstā, var apsvērt kriminālsodu iekļaušanu par pārkāpumiem.

Izpildes infrastruktūra

35. Tiesību aktos jānosaka iestāde vai iestādes, kas atbild par noteikumu izpildi, un tajos jāietver gan noteikumu ievērošanas uzraudzības sistēma, gan sistēma, kā pārkāpēji saucami pie atbildības.

36. Uzraudzībā jāiekļauj process, kā notiek pārbaude, vai uzņēmumi ievēro noteikumus. Retos gadījumos ir nepieciešams izveidot jaunu pārbaudes sistēmu, kas paredzēta, lai izpildītu tiesību aktus par dūmu nepiesārņotu vidi. Tā vietā parasti noteikumu ievērošanu var uzraudzīt, izmantojot vienu vai vairākus mehānismus, kas jau darbojas un paredzēti uzņēmumu ēku un darbavietu pārbaudēm. Šim nolūkam parasti ir virkne iespēju. Daudzās valstīs noteikumu ievērošanas pārbaudes var integrēt uzņēmumu pārbaudēs saistībā ar licencēšanu, veselības un sanitārajās pārbaudēs, darbavietas veselības un drošuma pārbaudēs, ugunsdrošības pārbaudēs vai līdzīgās programmās. Var būt vērtīgi vienlaikus izmantot vairākus šādus informācijas iegūšanas avotus.

37. Ja iespējams, ieteicams izmantot inspektorus vai atbildīgos par noteikumu izpildi vietējā mērogā; visticamāk tas palielinās pieejamos izpildes resursus un noteikumu ievērošanas pakāpi. Šī pieeja prasa izveidot valsts koordinācijas mehānismu, lai nodrošinātu saskanīgu pieeju visā valstī.

38. Neatkarīgi no izmantotā mehānisma uzraudzības pamatā jābūt vispārīgam izpildes nodrošināšanas plānam, un tajā jāiekļauj efektīvas inspektoru apmācības process. Efektīvā uzraudzībā var kombinēt regulāras pārbaudes ar neregulārām iepriekš nepieteiktām pārbaudēm, kā arī apmeklējumiem, atbildot uz sūdzībām. Sākumperiodā pēc tiesību aktu stāšanās spēkā šādi apmeklējumi var būt arī audzinoši, jo lielākā daļa pārkāpumu visticamāk būs notikusi nevērības dēļ. Ja spēkā esošajos tiesību aktos nav paredzēta inspektoru piekļuve ēkām, tiesību aktos jāpilnvaro inspektori, lai tie varētu iekļūt ēkās, uz kurām attiecas tiesību akti, un varētu vākt paraugus un iegūt pierādījumus. Līdzīgi tiesību aktos jānosaka, ka uzņēmumiem aizliegts likt šķēršļus inspektoriem to darbā.

39. Efektīvas uzraudzības izmaksas nav pārmērīgas. Nav nepieciešams pieņemt darbā lielu skaitu inspektoru, jo inspekcijas var veikt, izmantojot esošās programmas un darbiniekus, turklāt pieredze liecina, ka tiesību akti par no dūmiem brīvu vidi ātri kļūst pašregulējoši (proti, lielākoties sabiedrība panāk to ievērošanu). Ja tiesību akti ir rūpīgi īstenoti un veikts aktīvs darbs, lai izglītotu uzņēmējus un sabiedrību, tikai nedaudzos gadījumos būs nepieciešams kādu saukt pie atbildības.

40. Lai gan šīs programmas nav dārgas, ir vajadzīgi resursi, lai izglītotu uzņēmumus, apmācītu inspektorus, koordinētu pārbaužu procesu un samaksātu darbiniekiem atlīdzību par uzņēmumu pārbaudēm ārpus parastā darba laika. Šim nolūkam jāparedz finansēšanas mehānisms. Efektīvās uzraudzības programmās izmanto dažādus finansēšanas avotus, tostarp speciālus nodokļu ieņēmumus, uzņēmumu licencēšanas maksu un speciālus ieņēmumus no pārkāpēju soda maksājumiem.

Izpildes stratēģijas

41. Ar stratēģiskām pieejām izpildei var panākt maksimālu noteikumu ievērošanu, vienkāršot tiesību aktu īstenošanu un samazināt izpildei vajadzīgo resursu apjomu.

42. Īpaši svarīgi tiesību akta veiksmīgai darbībai un veiksmīgai turpmākai uzraudzībai un izpildei ir izpildes pasākumi tūlīt pēc tiesību akta stāšanās spēkā. Daudzas jurisdikcijas iesaka sākotnējā periodā īstenot saudzīgus izpildes pasākumus, pārkāpējus brīdinot, bet nesodot. Šī pieeja jāapvieno ar aktīvu kampaņu, kurā uzņēmumu īpašnieki tiek informēti par saviem uzdevumiem saskaņā ar tiesību aktiem, un tiem jāsaprot, ka sākotnējam žēlsirdības vai ievadposmam sekos stingrāki izpildes nodrošināšanas pasākumi.

43. Kad sākas aktīva noteikumu izpilde, daudzas jurisdikcijas iesaka izmantot sabiedrībā uzmanību izraisošu saukšanu pie atbildības, lai pastiprinātu atturošo ietekmi. Atklājot prominentus pārkāpējus, kuri aktīvi pārkāpuši tiesību aktus vai kuri labi pazīstami sabiedrībā, un izmantojot stingrus un straujus pasākumus un iespējami palielinot sabiedrības informētību par šiem pasākumiem, iestādes var demonstrēt apņēmību un apliecināt tiesību akta nopietnību. Ar to panāk noteikumu brīvprātīgu ievērošanu un samazina turpmākos resursus, kas vajadzīgi uzraudzībai un noteikumu izpildes nodrošināšanai.

44. Tiesību akti par no dūmiem brīvu vidi ātri kļūst pašizpildoši, tomēr ir svarīgi, lai iestādes būtu sagatavotas straujai un izšķirošai reakcijai uz atsevišķiem atklātiem tiesību aktu neievērošanas gadījumiem. Īpaši, kad tiesību akts tikko stājies spēkā, laiku pa laikam var būt kāds pārkāpējs, kas publiski parāda, ka neievēro noteikumus. Stingra reakcija šajos gadījumos liecina, ka tiek sagaidīts, ka noteikumus ievēros, un tā atvieglinās darbu nākotnē, savukārt neizšķirīga rīcība var strauji izraisīt plaša mēroga noteikumu neievērošanu.

Mobilizēt un iesaistīt sabiedrību

45. Uzraudzības un izpildes programmas efektivitāti uzlabo sabiedrības iesaistīšana programmā. Iegūstot sabiedrības atbalstu un mudinot sabiedrības locekļus uzraudzīt noteikumu ievērošanu, kā arī ziņot par pārkāpumiem, tiek ievērojami paplašinātas izpildes nodrošināšanas iestāžu iespējas un samazināti noteikumu ievērošanas nodrošināšanai vajadzīgie resursi. Patiesībā daudzās jurisdikcijās sabiedrības sūdzības ir galvenais instruments, lai nodrošinātu noteikumu ievērošanu. Šā iemesla dēļ tiesību aktos par no dūmiem brīvu vidi jāparedz, ka sabiedrības locekļi var ierosināt sūdzības, un tajos jāpilnvaro jebkura persona vai nevalstiska organizācija ierosināt rīcību, lai panāktu to pasākumu ievērošanu, ar kuriem reglamentē sekundāro tabakas dūmu iedarbību. Izpildes nodrošināšanas programmā jāiekļauj bezmaksas tālrunis sūdzību izteikšanai vai līdzīga sistēma, kas mudinātu sabiedrību ziņot par pārkāpumiem.

PASĀKUMU UZRAUDZĪBA UN NOVĒRTĒŠANA

46. To pasākumu uzraudzība un novērtēšana, kas paredzēti tabakas dūmu iedarbības samazināšanai, ir svarīga vairāku iemeslu dēļ, piemēram, lai

a) palielinātu politisko un sabiedrības atbalstu tiesību aktu noteikumu nostiprināšanai un paplašināšanai;

b) dokumentētu sasniegto; tas noderēs citu valstu informēšanai un būs tām atbalsts darbā;

c) atklātu un publiskotu tabakas rūpniecības centienus traucēt īstenot pasākumus.

47. Dažādās jurisdikcijās atšķirsies uzraudzības un novērtēšanas mērogs un sarežģītība; tas būs atkarīgs no speciālo zināšanu un resursu pieejamības. Tomēr ir svarīgi novērtēt ieviesto pasākumu rezultātus, īpaši attiecībā uz galveno rādītāju – sekundāro tabakas dūmu iedarbību darbavietās un publiskās vietās. To var panākt, izmantojot rentablas iespējas, piemēram, izmantojot datus vai informāciju, kas savākta parastajos pasākumos, piemēram, darbavietu pārbaudēs.

48. Ir jāņem vērā šādi astoņi galvenie procesu un rezultātu rādītāji: ([1])

Procesi

a) sabiedrībās un, iespējams, īpašu grupu, piemēram, bāru darbinieku, rīcībā esošās zināšanas, attieksme un atbalsts politikai par no dūmiem brīvu vidi;

b) politikas pasākumu par dūmu nepiesārņotu vidi izpilde un ievērošana;

([1]) PVO politikas ieteikumos par aizsardzību pret sekundāro tabakas dūmu iedarbību (Ženēva, Pasaules veselības organizācija, 2007) iekļautas atsauces un saites uz uzraudzības pētījumiem, kas citās valstīs veikti par visiem šiem rādītājiem.

Rezultāti

a) sekundāro tabakas dūmu iedarbības samazināšana uz darba ņēmējiem darbavietās un publiskās vietās;

b) sekundāro tabakas dūmu īpatsvara samazināšana gaisā darbavietās (īpaši restorānos) un publiskās vietās;

c) tādu nāves un saslimstības gadījumu samazināšana, kurus izraisījusi sekundāro tabakas dūmu iedarbība;

d) sekundāro tabakas dūmu iedarbības samazināšana privātmājās;

e) smēķēšanas izplatības un ar smēķēšanu saistītas uzvedības pārmaiņas;

f) ekonomiskā ietekme.